

Szociális jólét, szociális háló

Szociális jelentése:

- A társadalommal kapcsolatos (probléma, jelenség, tényező, körülmény, dolog, tény), amely az egész közösséget érinti, az emberek közösséghez fűződő viszonyát illeti, abból ered.
- Hivatalos: A foglalkoztatottak anyagi helyzetével kapcsolatos, jóléti (intézkedés, probléma, kérdés), amely főleg a helyzet javítására vonatkozik.

Kezdetben a szociális munka és a szociálpolitika (személyes vagy szociális gondokkal küzdő embereknek segítségére létrehozott szervezett tevékenység, illetve maga a segítség, amelyet így nyújtanak) nem volt ketté választható, évezredek óta gyakorlat az emberek közötti segítségnyújtás.

Ókor

Az ókori államokban (Róma, Görögország): a szociálpolitika és a szociális munka a polgárookra, a rabszolgákra és a gyerekekre irányultak.

A törvények és a különböző egyesületek működésén keresztül valósult meg a segítség a Kr. e. V-IV. századtól.

Ennek formái: egészségügyi ellátás, az elemi létfenntartás szükségleteinek biztosítása (élelmezés), hivatásos orvosok alkalmazása, közfürdők használata, hadi rokkantak ellátása, veteránjáradék, gyámság intézménye, adósvédelem.

Középkor

Az állami szociálpolitika gyökerei kezdődtek el, megvalósítói az egyház, a céhek, a helyi kisközösségek és a földesurak.

Az egyház a tömeges szegénység kezelésére vállalkozott, míg utóbbiak mikroszinten, az egyén illetve a családok szintjén igyekezett tenni valamit:

- a céhek szükség esetén segélyezték tagjaikat,
- a földesurak gondoskodtak cselédeikről.
- Szerzetesrendek betegápolással, tanítással, alacsony fizetéssel foglalkoztak (bencések, ciszterciek, ferencesek, jezsuiták, irgalmasok, pálosok).

A középkori szegénygondozásban megjelenik az érdemes/érdemtelen szegény fogalma, megkülönböztették azokat, akik tehetnek sorsukról és akik önhibájukon kívül kerültek nehéz helyzetbe.

XVII-XVIII. század:

Továbbra is a szegénypolitika jellemző, elsősorban a társadalom periferiájára (szélére) szorult szegények gondozása zajlik nyílt és zárt gondozási formában, kizárólag a létfenntartás szükségleteire válaszolnak az intézkedések.

Nyílt gondozás: a gondozás középpontjában az ellátást igénylő ember egyénisége, az egész ember testi- és lelki állapota állt; a nyílt szegénygondozás az arra rászorulóknak részére pénzbeli

(készpénz, szegénygyógyszerek) vagy természetbeni (ebédosztás, ingyen kenyér, tejakció, vacsoraosztás, ruha és tüzelőosztás) támogatást nyújtott.

A *zárt szegénygondozást* pedig az intézményi ellátást jelentette (közműhelyek, szegényházak, sínylők házai, kórházak stb.).

XIX. század

A modern szociálpolitika kezdete, a gyáripar és a munkáskérdés megjelenésével megjelenik a társadalombiztosítás, két fő formája a német (Bismarck-i) és a skandináv modell.

Német modell (Bismarck nevéhez fűződik):

Ez a társadalombiztosítási rendszer. Segélyezés helyett bevezeti a jogosultságot, biztosításon alapuló pénzügyi ellátási rendszer.

Érvényesül az ekvivalencia (egyenértékűség) elve: a befizetések megegyeznek a kifizetésekkel. A jogosultak a munkavállalók, akik korábban befizettek, a forrásokhoz a munkaadók is hozzájárultak. A szervezete az államigazgatástól elkülönített.

Skandináv modell:

Alapelve a szolidaritás. Jogosultak a rászorultak, melyet nem kötnek feltételhez, kiterjesztik a társadalomra. A társadalombiztosítás forrása az adókból táplálkozik, állampolgári jogon jár, az államigazgatás szerves részét képezi.

Először 1883-1900 között baleseti, betegségi/rokkantsági, és öregségi biztosítások voltak, később jelentek meg a munkanélküliség elleni biztosítások és a családi pótlék. A létfenntartáson túl már az elismert kockázatokkal szembeni védelem is megjelent.

Magyarország:

- 1905-ben létrejött a szegénygyám intézménye, a fővárosi szociális munkások felkeresték a szegényeket és véleményezték a segélyezési javaslatokat a látogatások alapján.
- 1912-ben Erődi Harrach Béla vezetésével megalakult a Főiskolai Szociális Telep, ahol közösségi szociális munkát végeztek előadásokkal, tanácsadással, munkaközvetítéssel.
- A trianoni békeszerződéssel teljes közigazgatási összeomlás következett be, krízis alakult ki, határ menti kisközségek, családok hullottak szét, elszabadult az infláció, a munkanélküliség, lakáshiányok léptek fel, nagy lett a migráció. Ezek a problémák nélkülözhetetlenné tették a professzionális segítséget, a szociális munka ismét az elszegényedés problémájára összpontosított.
- P. Oslay Oswald, ferences rendfőnök kidolgozta az ún. Egri normát, a nyílt szegénygondozás egyik módszerét. Szegény gondozó bizottság gyűjtötte és osztotta szét az adományokat, munkalehetőséget biztosítottak a rászorulóknak, és megjelent a pszichológiai gondozás is.
- Csorna Kálmán 1930-ban rendszerezte a szociális munka addigi tapasztalatait, felvázolta a szociális ellátórendszert életkor szerint (anya- és csecsemővédelem, gyermekvédelem, felnőttvédelem).

- Esztergár Lajos termelőszövetkezeteket hozott létre, ahol a munkanélküli lakosság aktívan részt vehetett a javak előállításában, ezzel biztosíthatta önmaga és családja megélhetését.
- Az 1930-as évektől a szociális munkában új szemlélet hódított, a családvédelem és a családgondozás. 1940-ben létrejött az Országos Nép- és Családvédelmi Alap (ONCSA), mely a családvédelem pénzügyi hátterét biztosította.
- Az államszocializmus időszakában az uralkodó ideológia szerint a szociálpolitika és a szociális munka szükségtelenné vált, mivel "a népi demokrácia minden tette szociálpolitika". Megkezdődött a szociális munka leépítése, beolvasztása az egészségügybe.
- A rendszerváltás után megindul a szociális törvényalkotási folyamat:
 - 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról;
 - 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.
- A szociális ellátórendszer része a társadalombiztosítás. A társadalombiztosítás a társadalom tagjainak közös kockázatvállalása alapján működő rendszer, melynek fenntartásához minden foglalkoztatónak és jogosultnak bizonyos befizetésekkel, járulékokkal – nyugdíj-, illetve egészségbiztosítási járulékkal, valamint a foglalkoztatót és a biztosítottat terhelő járulékokkal – kell hozzájárulnia.

A szociális háló: személyek, viszonyok, szerepek kapcsolata, ahol különböző információk, érzelmek, anyagi dolgok cseréje történik.

A szociális háló különböző szervezeteknek és a tevékenységeiknek az összessége.

- Ha **ritka a háló**, sokan kihullanak, csak a legnehezebb helyzetben lévők akadnak fenn, rajtuk segítenek.
- Ha **jó sűrű**, akkor olyan a szervezetrendszer, hogy minden az átlagostól eltérő, bajba jutott embert észrevesznek, és majd eldöntik, kell-e és ha kell, milyen segítség.

Ha mindez gördülékenyen megy, akkor egy kiváló, sűrű szociális hálója van az országnak. Minél jobban akadozik, minél több esetet hagynak ki, annál nagyobb szemű a háló.

Minden ország kormánya dönti el, milyent akar, és ez minősíti a kormány gondolkodásmódját is.